

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

51

שיחה ממרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א • פרשת אמור תשע"ב

וכך הוא גם בענייני העולם, שאם אדם עושה תכנית באיזה דרך ירוויח כסף, מן השמים מגלגלים שלא יצליח באותה דרך שחשב, וכפי שראיתי פעם בספר קטן (איני זוכר כעת את שמו) שכתב כי רואים במציאות שמי שעושה תכניות כיצד להרוויח במילי דעלמא, אפילו אם בסוף יצאה תכניתו לפועל, אין זה בדיוק באותה הדרך כפי שחשב.

והטעם בזה כדי להראות לאדם את ההשגחה, שיראה שאין 'כוחי ועוצם ידי' והכל בידי שמים, מן השמים מלמדים את האדם כל הזמן ומגלגלים סיבות שיראה שיש השגחה, לכן אם הוא עושה תכנית ובטוח שיצליח כמו שחשב בעצמו, זהו חיסרון אמונה שחושב שיכול להצליח בכוחו ועוצם ידו, ומן השמים מראים לו שאין הדבר תלוי בידו, וצריך סייעתא דשמיא להצליח.

ואמנם אמרו שם בגמרא "אם עסוקים לשמה אינה מועלת", והיינו שאם כוונת האדם היא לשם שמים, אזי מחשבה אינה מועלת ויצליח בתכניתו, מפני שאם הוא עושה לשם שמים, ודאי הוא מאמין שהכל בידי שמים, ואינו סומך על כוחו ועוצם ידו, אך זוהי דרגה גבוהה מאד שיהיה לשם שמים.

ומצינו בגמרא (פסחים ח, ב) כי אדם שלומד תורה ומקיים מצוות בשביל העולם הבא הרי הוא צדיק גמור, אבל דרגת לשמה היא רק אם לומד מאהבה, וכמו שכתב בחובות הלבבות (עיין שער אהבת השם סוף פ"ד) כי מי שעושה בשביל העולם הבא אין זה נקרא לשמה, ורק אם עושה מאהבה בלי שום חשבונות זה נקרא לשמה. ובאמת לא מגיע לאדם שכר עבור קיום המצוות, מפני שקיבל את כוחותיו מהקב"ה, ואם אינו מקיים את חיובו הרי הוא חוטא ופושע, כמו שדרשו חז"ל (ויקרא רבה כז, ב) על הפסוק "מי הקדימני ואשלם".

וכבר דיברנו בפעם הקודמת כי אופן הלימוד צריך להיות מתוך הרגשת מתיקות התורה, וכפי שאנו מבקשים בברכות התורה "והערב נא את דברי תורתך בפנינו", וכן צריכים ללמוד מתוך סקרנות וכמו שפירש"י על הפסוק (דברים ו, ז) "והיו הדברים האלה אשר אנוכי מצווך היום" – כדיוטגמא חדשה, והיינו כמו חוק חדש שיצא מאת המלך, שכולם סקרנים ורוצים לדעת מה כתוב שם, כך צריכים ללמוד תורה, מתוך סקרנות לדעת את דברי התורה.

והזכרנו כי אמנם צריכים לדעת שיש איסור ביטול תורה וחייבים ללמוד, אבל בשעת הלימוד עצמו יש לשכוח מהחיוב, וללמוד מפני שזה מעניין ומושך, יש סברות יפות מאד וחשבונות יפים מאד בתורה, וכתוב בנפש החיים (ד, ז) שיש היתר להפסיק באמצע הלימוד להתבונן מעט בהרהורי תשובה, והיינו שצריכים היתר מיוחד לזה, אבל עיקר הלימוד צריך להיות מתוך סקרנות ומתיקות התורה.

ולמעשה יש רבים שלומדים בצורה שקשה להם, מתוך מאמץ גדול, ומתעייפים מהר, וצריכים לדעת כי לא זו הדרך, ואופן הלימוד צריך להיות מתוך מתיקות וסקרנות, שזה מעניין ומושך, ובדרך כלל אם לומדים את פשטות הדברים, אז שייך לקבל את מתיקות התורה, וידוע בשם הגר"א שאמר כי מה שפשוט זה האמת, והאמת היא הפשטות, אם לומדים בצורה כזאת מרגישים את מתיקות התורה.

אנו עומדים בימי הספירה, וכבר הבאנו את דברי ספר החינוך (מצוה ש"ו) שכתב כי ימים אלו הם ימי ההכנה לקבלת התורה, וכשיצאו בני ישראל ממצרים ידעו כי התכלית היא לקבל את התורה במעמד הר סיני, וכמו שנתבארו בפסוקים ארבע לשונות של גאולה, והלשון הרביעי הוא "ולקחתי אתכם לי לעם", ופירושו המפרשים כי זה הולך על קבלת התורה, שזה היה התכלית של יציאת מצרים.

וכשהיו בני ישראל במצרים ידעו מה זה תורה, והכירו את מעלת וחשיבות התורה, וחיכו מאד ליום הגדול שבו יזכו לקבל את התורה, עד כדי כך שספרו את הימים, ושמחו בכל יום נוסף שעובר, עוד יום עבר ועוד יום עבר, וכבר מתקרבים אל היום הנכסף שבו יקבלו את התורה, כזו תשוקה לקבלת התורה!

וידוע שכל זמן שהייתה בו השפעה טובה, חוזרת ההשפעה ומתעוררת בכל שנה ושנה באותו הזמן, וכשיש השפעה טובה ואפשרות להתעלות יש חיוב לנצל את האפשרות הזאת, ויש איסור חמור אם לא מנצלים את האפשרות הזאת, לכן זה מחייב אותנו בימים אלו להתחזק בדרכי ההכנה לתורה, ולהיות דבוקים בתורה.

ומצינו בגמרא (נדה ע, ב) "שאלו את רבי יהושע בן חנניה מה יעשה אדם ויחכם" – מה היא הדרך לקבל חכמת התורה? והשיב ואמר להם "ירבה בישיבה וימעט בסחורה", והיינו שילמד הרבה תורה בישיבה יחד עם הציבור, "אמרו הרבה עשו כן ולא הועיל להם" – יש הרבה מותמידים שעשו ככה ולא עלתה בידם, אמר להם, "יבקשו רחמים ממי שהחכמה שלו", והיינו שלא מספיק עמל התורה לבד, אלא צריכים גם תפילה על הצלחה בתורה.

והקשו שם בגמרא "מאי קא משמע לך", ופירש"י, "למה ליה למימר להו ירבה בישיבה, הואיל וברחמים הדבר תלוי", ותירצו "דהא בלא הא לא סגי", והיינו כי זה פשוט שצריכים לבקש רחמים, וכמו שמצינו בהרבה מקומות בתפילה שמבקשים על הצלחה בתורה, בסוף שמונה עשרה "פתח לבי בתורתך", בברכות התורה ובאהבה רבה, ומי שאינו מבקש רחמים לא יזכה לסייעתא דשמיא, וכל החידוש הוא שצריכים גם להרבות בישיבה.

והעניין בזה מפני שלא שייך לזכות לסייעתא דשמיא בלי לבקש רחמים, וכפי שראיתי פעם מכתב ממרן החזון איש זצ"ל שכתב כי אם אדם אינו מבקש רחמים, זהו סימן שהוא סבור כי הדבר תלוי בידו, וכאילו הוא יכול להצליח בעצמו ללא סייעתא דשמיא, ומי שחושב שאינו זקוק לעזרה לא עוזרים לו מן השמים, אלא מחנכים אותו שיראה כי אינו יכול להצליח בכוחו ועוצם ידו, וכדי שיעזרוהו מן השמים צריך להתפלל ולבקש רחמים.

וכן יש לפרש מה שאמרו (סנהדרין כו, ב) "מחשבה מועלת ואפילו לדברי תורה", ופירש"י, מחשבה שאדם מחשב כך וכך אעשה כך וכך תעלה בידי מועלת להשביח הדבר, שאין מחשבתו מתקיימת אפילו לדברי תורה, כגון האומר עד יום פלוני אסיים כך וכך מסכתות בגירסא, עכ"ל. והיינו שאם אדם עושה תכניות כמה יספיק בתורה, וחושב שהדבר תלוי בכוחו ועוצם ידו, לא יזכה לסייעתא דשמיא.

אספר לכם כיצד למדתי בילדותי, וכן אבא זצ"ל וסבא זצ"ל בעל "חידושי בן אריה", כיצד למדו בילדותם.

הסבא זצ"ל כשנעשה בר מצוה גמר את לימודיו בחיידר, ולא היה מלמד שילמד אותו, מפני שהיה בעל כשרון גדול, וקבע ללמוד בחברותא עם נער אחר בן גילו, והיו לומדים שבעה דפי גמרא בכל יום, וכעבור חצי שנה חלה החברותא ולא היה יכול ללמוד יותר, וסבא המשיך ללמוד לבד, וגמר באותה שנה את כל השי"ס.

וכשלמד אבא בילדותו עם הסבא זצ"ל, סיים את השי"ס בגיל חמש עשרה, ולא היה זה דבר נדיר באותה תקופה, וכפי שסיפר לי אבא שהיה עוד רב באזור ההוא, והיה לו ילד באותו הגיל של אבא, וכשהיו הרבנים נפגשים היו מדברים בלימוד בכל השי"ס, והילדים היו משתתפים גם כן בשיחתם, ושואלים ועונים ומביאים ראיות מכל השי"ס, ככה למדו באותה תקופה.

וכן בילדותי למד איתנו אבא הרבה גמרות, ולא היה מתעכב איתנו על סברות, רק על החשבונות, וכשהייתי שואל בסברא, אבא היה משיב לי, אך כשחזרתי ושאלתי שוב באותו עניין, היה פוסק ואומר שאין להתעכב יותר, וככה קיבלנו טעם בלימוד גמרא עם רש"י ותוספות בפשטות, ולפעמים התוספות היו מביאים גמרא שאנחנו הילדים לא הבנו, אך אאמו"ר זצ"ל לא התחשב בכך.

וככה למדנו במשך כמה שנים הרבה גמרות, והספקנו בערך דף ליום עם ארבע חזרות, אני זוכר כי שנה אחת בראש השנה לאחר התפילה התחלנו ללמוד מסכת פסחים, וכעבור ארבע חודשים, בראש חודש שבט, סיימנו את כל המסכת, בכל יום היינו חוזרים על מה שלמדנו אתמול, וכן היינו חוזרים בסוף כל פרק ובסוף המסכת, וכל חזרה הייתה יותר קלה מהפעם הקודמת, ומתבררים דברים שלא היו ברורים בהתחלה.

וכשגדלנו מעט היינו לומדים גם את הרמב"ם, מה שנוגע למסכת שלמדנו, אחרי שכבר גמרנו את המסכת, וכשגמרנו מסכת בכורות למדנו את כל המהרי"ט אלגאזי, הכל בצורה פשוטה וקלה, ופעם חשב אאמו"ר בלבו אולי לא טוב הוא עושה במה שאינו שולח אותנו ללמוד בישיבה, ושאל את מרן החזו"א והגרי"ז זצ"ל מה דעתם על זה, וענו שניהם ואמרו כי טוב הוא שימשיך ככה ללמוד איתנו.

כלל הדברים, צריכים ללמוד מתוך סקרנות ומתיקות, שהלימוד יהיה מעניין ומושך את הלב, ולא להתאמץ יותר מן הכוחות, וידוע שהחפץ חיים היה נכנס לישיבה בשעות הלילה, וכשראה שלומדים בשעה מאוחרת היה מכבה את האור, כי היצר הרע הוא שמפתה שילכו מאוחר לישון, כדי שלמחרת יהיו עייפים ולא יוכלו ללמוד כראוי, ואם יקומו בשעה מאוחרת יהיו בלי מצב רוח כל היום.

ויש עוד עניין בימי הספירה, שהוא מדרכי ההכנה לתורה.

אמרו חז"ל (יבמות סב, ב) שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו רבי עקיבא מגבת עד אנטיפרס וכולן מתו מפסח ועד עצרת מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, ומצינו עוד טעם (בראשית רבה סא, ג) שמתו מפני שהייתה עיניהם צרה אלו באלו, והיינו שהיה משהו פגם במידות ועניינים שבין אדם לחברו.

והנה עניין 'צרות עין' הוא שאיכפת לאדם מדוע חברו מצליח יותר ממנו, לא שאיכפת לו על עצמו שאינו מצליח כמו חברו, כי אם הוא מפרגן לחברו ורק איכפת לו על עצמו שאינו מצליח כמוהו, זהו דבר כשר ומותר, ורק אם צרה עינו בהצלחת חברו, וירגיש יותר טוב אם חברו לא יצליח, זוהי צרות עין האסורה.

אבל צריך ביאור, כי מעולם לא שמענו שיהיה עונש מיתה בידי שמים עבור דבר כזה, ומדוע מתו תלמידי רבי עקיבא?

ויש לבאר כי תלמידי רבי עקיבא היו צדיקים גדולים מאד, ונענשו בדקדוק הדין לפי גודל מדרגתם, וכמו שאמרו חז"ל (יבמות קכא, ב) שהקב"ה מדקדק עם חסידיו כחוט השערה, וכשיש איזה פגם בהנהגת הצדיק, מיד הקב"ה מייסרו ומנקה אותו, כדי שיבוא לעולם האמת נפש נקי וצדיק, וכן שמעתי לפרש הפסוק (תהלים קמה, כ) "שומר השם את כל אוהביו", כי זוהי שמירה רוחנית שהקב"ה שומר על הצדיקים להעמידם על דרגתם, ולכן הקב"ה מדקדק עמהם כחוט השערה כדי שיהיו נקיים בלא חטא.

ובגמרא אמרו הטעם מפני שלא נהגו כבוד זה בזה, והכל עניין אחד, כי מפני שהייתה עיניהם צרה אלו באלו לא נהגו כבוד בחבריהם כמו שהיו צריכים לכבד, וכלל ענייני בין אדם לחברו תלויים בלב, אם הלב הוא לב טוב, ממילא נותנים לשני את הכבוד הראוי, ואמרו חז"ל (אבות ב, ט) "איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם לב טוב" – הקב"ה דורש מן האדם את הלב, וכמו שכתוב (משלי כג, כו) "תנה בני לבך ליי", שהלב יהיה לב טוב. זהו עניין ימי הספירה.

ועלינו להתחזק בימים אלו בדברים שבין אדם לחברו, והדרך לזה היא רק על ידי לימוד המוסר בקביעות, אם לא לומדים מוסר לא שייך בכלל שהאדם יהיה בעל מידות טובות, כי היצר הרע חזק מאד, ויש בטבע האדם צרות עין ומידות רעות, והיצר הרע מפתה ומכשיל בלב, בדיבור ובמעשים, בכל צורה שהוא יכול, והעצה היחידה לזה היא רק תורה תבלין, וכתוב בספרים כי הכוונה לתורת היראה, על ידי שיש קביעות בספרי המוסר.

וכבר אמרו לי רבים שיש להם קביעות בספרי המוסר, וקיבלו השפעה גדולה מאד מזה, מפני שהאדם צריך שישפיעו עליו, ואמרו חז"ל (אבות א, יד) אם אין אני לי מי לי, אבל קשה לייסר את עצמו על ידי מחשבות, כי המחשבות הולכות לפי היצר הרע, וכמו שכתב הגרי"ס באיגרת המוסר שהאדם חופשי בדמיונו, ורק אם הוא לומד בספרי המוסר ורואה מה שכתוב, זה מזכיר את חובתו בעולמו.

ושמעתי מפי אדם נאמן כי מרן הגרי"ז זצ"ל היה לומד בקביעות בספר מסילת ישרים, ואמר לי אותו אדם כי פעם שאל את בנו של הגרי"ז איזה פרק במסילת ישרים למד אביו באותו היום, ואמר לו כי היום למד אביו את הפרק האחרון בספר, והגיע שוב למחר, ושאל את בן הגרי"ז, ואמר לו כי היום התחיל אביו ללמוד שוב מתחילת הספר, ולמד את הפרק הראשון במסילת ישרים.

וכבר הבאנו מה שאמר הגר"ח מוואלוז'ין לתלמידו רבי יוסף זונדל מסלנט "כל ספרי מוסר טוב ללמוד, אך ספר מסילת ישרים יהיה מנהלך" – ספר 'מסילת ישרים' צריך להיות המנהל של האדם. וידוע כי הגר"א מוילנא התפעל מאד מספר מסילת ישרים, שהוא ספר על פי קבלה וגם מובן בפשטות, וקנה את הספר בדמים מרובים, ואמר שאם היה המחבר בחיים, היה הולך אליו ברגל להקביל פניו.

זוהי העצה הטובה ביותר, ללמוד בכל יום ספרי מוסר, ולמרות שכבר הזכרנו זאת הרבה פעמים, התקווה היא שכל פעם יהיו עוד מושפעים מזה. וכבר אמר הגרי"ס זצ"ל כי כדאי לדבר דברי חיזוק אפילו לאלף איש, אם ישפיעו הדברים רק על אדם אחד והוא המדבר בעצמו. יהי רצון שנוכח לסייעתא דשמיא!

לקיים בנו חכמי ישראל

לרפואתו השלמה והחלמתו המהירה של הגה"צ

רבי משה בן עישה (מלכה) שליט"א

בתוך שאר חולי ישראל